

ROZSUDOK

V MENE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Evy Sakálovej a sudcov JUDr. Ľubora Šeba a JUDr. Rudolfa Čirča v právnej veci žalobcu Š V bývajúceho v B, proti žalovaným 1/ M, V, 2/ H, P, zastúpenému JUDr. J K, CSc., advokátom v B, o **vydanie nehnuteľnosti**, vedenej na Okresnom súde Bratislava I pod sp.zn. 11 C 97/92, o dovolaní žalovanej 1/ proti uzneseniu Krajského súdu v Bratislave z 12. marca 2007 sp.zn. 2 Co 529/06, rozhodol

t a k t o :

Najvyšší súd Slovenskej republiky dovolanie žalovanej 1/ **z a m i e t a .**

Žalobcovi náhradu trov dovolacieho konania nepriznáva.

O d ô v o d n e n i e :

Pôvodní žalobcovia 1/ O N, 2/ M P, 3/ J P sa v konaní domáhali voči žalovaným 1/, 2/ vydania podielu 18/32 nehnuteľnosti na parc.č. X, o výmere 1143 m², zastavaná plocha, katastrálne územie B, podľa zákona č. 87/1991 Zb. o mimosúdnych rehabilitáciách. Títo žalobcovia, ako postupcovia, uzavreli 5. júna 2006 so Š V, ako postupníkom, zmluvu o postúpení pohľadávky podľa § 524 a nasl. Občianskeho zákonníka, podľa ktorej postupník vstupuje do konania na strane žalobcov. Na základe tejto skutočnosti navrhli, aby do konania v postavení žalobcu podľa § 92 ods. 2 O.s.p. vstúpil postupník na základe uvedenej zmluvy, čo je právna skutočnosť v zmysle § 92 ods. 2 O.s.p.

Okresný súd Bratislava I uznesením z 29. septembra 2006 č.k. 11 C 97/92-389 nepripustil, aby z konania vystúpili pôvodní (vyššie uvedení) žalobcovia 1/, 2/, 3/ a aby na ich miesto vstúpil Š V. V odôvodnení rozhodnutia uviedol, že nie sú splnené podmienky pre postup podľa § 92 ods. 2 O.s.p., pretože zmluva o postúpení pohľadávky, na základe ktorej došlo k postúpeniu práv postupcov na postupníka je absolútne neplatným právnym úkonom a preto nemôže byť považovaná za skutočnosť, na základe ktorej by došlo k postúpeniu práv žalobcov na postupníka Š V. Postúpenie nároku na vydanie veci by bolo v rozpore so zákonom č. 87/1991 Zb., pretože účelom a zmyslom tohto zákona je zmierniť niektoré krivdy spôsobené nadobudnutím majetku štátom bez právneho dôvodu v rozpore s princípmi demokratického štátu. Ustanovenie § 3 ods. 2 zákona č. 87/1991 Zb. o mimosúdnych rehabilitáciách v znení neskorších predpisov, presne vymedzuje okruh oprávnených osôb, ktoré sú mimo vlastníka veci oprávnené uplatniť nárok na vydanie veci a preto vydanie veci inej osobe bez toho, aby splnila predpoklady oprávnenej osoby v zmysle zákona by bolo absolútne neplatným právnym úkonom.

Krajský súd v Bratislave na odvolanie pôvodných žalobcov 1/, 2/ uznesením z 12. marca 2007 sp.zn. 2 Co 529/06 napadnuté uznesenie súdu prvého stupňa zmenil tak, že pripustil, aby z konania vystúpili žalobcovia 1/ O N, 2/ M P, 3/ J P a aby na ich miesto vstúpil Š V. Svoje rozhodnutie odôvodnil tým, že v zmysle ustanovenia § 524 ods. 1 Občianskeho zákonníka postúpenie pohľadávky spočíva v tom, že na základe zmluvy uzavretej medzi doterajším veriteľom a treťou osobou postúpi pôvodný veriteľ svoju pohľadávku proti dlžníkovi novému veriteľovi a to buď za odplatu alebo bezodplatne. Postupník sa stane novým veriteľom. Postúpená pohľadávka musí byť v zmluve individualizovaná. Následky postúpenia pohľadávky sa prejavujú v právnom postavení všetkých účastníkov. Postupca stráca postúpenú pohľadávku s celým príslušenstvom a všetkými právami s ňou spojenými a nie je už ďalej oprávnený pohľadávku vymáhať a prijímať od dlžníka plnenie. Postupník sa stáva veriteľom. Postúpená môže byť iba existujúca pohľadávka a ktorá nezanikla. Z tohto ustanovenia nevyplýva, že by postúpené pohľadávky mohli byť iba peňažné pohľadávky. Predmetom zmluvy o postúpení môžu byť aj budúce pohľadávky, musia byť však určité a identifikovateľné. Ustanovenie § 92 ods. 2 O.s.p. odstraňuje prekážky, ktoré podľa skoršej právnej úpravy vznikali v prípade, ak po začatí konania nastala právna skutočnosť, s ktorou právne predpisy spájajú prevod alebo prechod práv a povinností, o ktorých sa koná, pričom zákon umožňuje, aby navrhovateľ alebo ten, na koho boli tieto práva alebo povinnosti prevedené, alebo na koho prešli, navrhol, aby do konania na miesto doterajšieho účastníka

vstúpil ten, na koho boli tieto práva alebo povinnosti prevedené alebo na koho prešli. Ak uvedená skutočnosť nastala po začatí konania, súd má povinnosť vyhovieť návrhu, aby na miesto doterajšieho účastníka vstúpil ten, na koho boli tieto práva alebo povinnosti prevedené alebo na koho prešli. Vyhovenie takémuto návrhu je však podmienené tým, že s takýmto postupom súhlasí ten, kto má vstúpiť na miesto navrhovateľa. Súd prvého stupňa preto nerozhodol v súlade so zákonom, keď nevyhovel procesnému návrhu na zmenu účastníkov na strane žalobcov, pretože bolo preukázané, že na navrhovaného účastníka bolo prevedené právo, ktoré žalobcovia v konaní uplatňujú a to zmluvou o postúpení pohľadávky podľa § 524 Občianskeho zákonníka. Š V nadobudol právo uplatňované v tomto konaní a nebolo úlohou súdu prvého stupňa zaoberať sa dôvodnosťou hmotnoprávneho nároku v tomto konaní pri rozhodovaní napadnutým uznesením. Takýto záver súdu jej predčasný, pretože dôvodnosť nároku bude súd skúmať vo veci samej na základe vykonaných dôkazov.

Proti tomuto uzneseniu odvolacieho súdu podala dovolanie žalovaná 1/ a navrhla, aby dovolací súd uznesenie odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Vyčítala odvolaciemu súdu nesprávne právne posúdenie veci (§ 241 ods. 2 písm.c/ O.s.p.). Vyslovila názor, že odvolací súd nesprávne interpretoval ustanovenia § 92 ods. 2, 3 O.s.p. Z uvedených ustanovení je nepochybné, že súd je povinný skúmať, či skutočnosť, o ktorej je tvrdené, že má za následok prevod práv, môže takýto prevod práv spôsobiť. To súčasne implikuje záver, že musí primárne skúmať, či právo, o ktoré v konaní ide, je vôbec z hmotnoprávneho hľadiska spôsobilé byť predmetom prevodu na základe tej skutočnosti, o ktorej to navrhovatelia tvrdia. Reštitučné normy zákona č. 87/1991 Zb. o mimosúdnych rehabilitáciách realizujú princípy demokratického právneho štátu, ich účelom je naprávať aspoň niektoré krivdy minulosti. Nepochybne ide o veľmi významný verejnoprávny predpis. Predmetom právnej regulácie podľa Občianskeho zákonníka sú občianskoprávne vzťahy, t.j. súkromné vzťahy fyzických a právnických osôb. Regulácia občianskoprávných vzťahov je založená na širokej dispozičnej autonómii a zmluvnej voľnosti účastníkov, charakterizuje ju rovné postavenie účastníkov. Úprava reštitučných nárokov podľa § 3 a nasl. zákona č. 87/1991 Zb. sa však nevyznačuje dispozitívnosťou ustanovení. Reštitučný nárok je prísne osobný, viazaný na splnenie politických kritérií, t.j. nie všetky, za iných okolností súkromnoprávne, subjekty majú v rovnakej situácii rovnaké postavenie a neodzrkadľuje pôvodné vlastnícke pomery. Zákon o mimosúdnych rehabilitáciách tak nie je osobitným predpisom vo vzťahu k všeobecným predpisom občianskeho (súkromného) práva – reštitučné právne predpisy nie sú v pomere k občianskoprávnym v pomere špeciality. Reštitučný nárok je nárokom sui generis na nápravu

krivdy, nie súkromnoprávnym nárokom na náhradu škody. Príslušné ustanovenia o postúpení pohľadávky (§ 524 a nasl. Občianskeho zákonníka) nie sú aplikovateľné a reštitučný nárok v konečnom dôsledku nie je možné platne previesť (postúpiť) na inú osobu. Preto návrhu na zmenu účastníka nemal odvolací súd vyhovieť.

Žalobca vo vyjadrení k dovolaniu navrhol dovolanie žalovanej 1/ ako nedôvodné zamietnuť.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podal včas účastník konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.) proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť týmto opravným prostriedkom (§ 239 ods. 1 O.s.p.), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) preskúmal dovolaním napadnuté uznesenie odvolacieho súdu ako aj konanie, ktoré mu predchádzalo a dospel k záveru, že dovolanie nie je dôvodné.

Ak po začatí konania nastala práva skutočnosť, s ktorou právne predpisy spájajú prevod alebo prechod práv alebo povinností, o ktorých sa koná, môže navrhovateľ alebo ten, na koho boli tieto práva alebo povinnosti prevedené, alebo na koho prešli, navrhnúť, aby do konania na miesto doterajšieho účastníka vstúpil ten, na koho boli tieto práva alebo povinnosti prevedené alebo na koho prešli (§ 92 ods. 2 O.s.p.).

Súd vyhovie návrhu, ak sa preukáže, že po začatí konania nastala právna skutočnosť uvedená v odseku 2, a ak s tým súhlasí ten, kto má vstúpiť na miesto navrhovateľa; súhlas odporcu alebo toho, kto má vstúpiť na jeho miesto, sa nevyžaduje. Právne účinky spojené s podaním návrhu na začatie konania zostávajú zachované (§ 92 ods. 3 O.s.p.).

Veriteľ môže svoju pohľadávku aj bez súhlasu dlžníka postúpiť písomnou zmluvou inému (§ 524 ods. 1 Občianskeho zákonníka).

Najvyšší súd Slovenskej republiky po preskúmaní veci dospel k záveru, že odvolací súd venoval otázke posúdenia zmeny účastníkov na strane žalobcu podľa § 92 ods. 2 O.s.p., na základe vyššie v odôvodnení tohto rozsudku citovanej zmluvy o postúpení pohľadávky podľa § 524 Občianskeho zákonníka náležitú pozornosť a svoje závery vedúce k vyhovaniu návrhu (§ 92 ods. 3 O.s.p.) na zmenu účastníkov na strane žalobcu riadne odôvodnil.

Na správnosť právneho záveru odvolacieho súdu nemá vplyv ani námietka dovolateľky, podľa ktorej odvolací súd nemal návrhu na zámenu podľa § 92 ods. 2 O.s.p. vyhovieť z dôvodu, že príslušné ustanovenia o postúpení pohľadávky (§ 524 a nasl. Občianskeho zákonníka) nie sú aplikovateľné a reštitučný nárok v konečnom dôsledku nie je možné platne previesť (postúpiť).

Pri posúdení možnosti prevodu reštitučných nárokov podľa zákona č. 87/1991 Zb. o mimosúdnych rehabilitáciách (ďalej len zákon o mimosúdnych rehabilitáciách) je potrebné vychádzať z určenia povahy nárokov, ktoré podľa tohto zákona vznikli oprávneným osobám. Citovaný zákon vymedzuje skutkový základ, s ktorým je spojené právo na odškodnenie (zmiernenie krívd), určuje oprávnené osoby ako aj povinné osoby a zo zákonnej úpravy taktiež vyplýva spôsob a rozsah odškodnenia. Základnou formou odškodnenia je vydanie (vrátenie) veci. Zákon o mimosúdnych rehabilitáciách súčasne upravuje prípady, kedy vec, na ktorú by sa inak vzťahovala reštitúcia, nemožno oprávnenej osobe vydať. V takom prípade patrí oprávnenej osobe finančná náhrada. S prihliadnutím na uvedenú povahu nárokov podľa zákona o mimosúdnych rehabilitáciách je potom potrebné posúdiť, či tieto nároky sú právom na plnenie zo záväzkového právneho vzťahu, ktorý všeobecne upravuje Občiansky zákonník (§ 488 – § 852). Bez pochybností možno dospieť k záveru, že nárok na vydanie veci podľa zákona o mimosúdnych rehabilitáciách má povahu pohľadávky, t.j. práva zo záväzkového právneho vzťahu založeného zákonom, v ktorom predmetom záväzku je niečo dať, resp. konať (§ 494 Občianskeho zákonníka). Preto treba len posúdiť, či reštitučný nárok podľa zákona o mimosúdnych rehabilitáciách možno previesť na niekoho iného podľa všeobecnej úpravy Občianskeho zákonníka a v kladom prípade, či zo zvláštnej úpravy tohto nároku v zákone o mimosúdnych rehabilitáciách nevyplýva obmedzenie možnosti tohto prevodu. Občiansky zákonník upravuje prevod práva zo záväzkového právneho vzťahu – postúpenie pohľadávky v §§ 524 – 530. Občiansky zákonník však stanovuje určité obmedzenia pri aplikácii princípu všeobecnej prevoditeľnosti práva zo záväzkových vzťahov v § 525, podľa ktorého nemožno postúpiť pohľadávku, a/ ktorá zaniká najneskôr smrťou veriteľa, b/ ktorej obsah by sa zmenil zmenou veriteľa, c/ ktorá nemôže byť postihnutá výkonom rozhodnutia, d/ postúpenie ktorej odporuje dohode veriteľa a dlžníka. Z uvedeného tak vyplýva (berúc do úvahy fakt, že podľa § 524 Občianskeho zákonníka predmetom postúpenia nemusia byť len peňažné pohľadávky), že postúpenie reštitučného nároku by bolo možné podľa Občianskeho zákonníka. Treba však posúdiť, či ho nevyklučuje alebo neobmedzuje zvláštna úprava reštitučného nároku v zákone o mimosúdnych rehabilitáciách. V tejto súvislosti dovolací súd

konštatuje, že táto zvláštna úprava neobsahuje výslovný zákaz alebo obmedzenie prevodu reštitučných nárokov na iné osoby, ktoré by modifikovali všeobecnú úpravu vyplývajúcu z Občianskeho zákonníka. Preto (pri akceptovaní notoriety, že zákon o mimosúdnych rehabilitáciách je vo vzťahu k Občianskemu zákonníku špeciálnym zákonom, a nie verejnoprávnym predpisom, ako sa mylne domnieva žalovaná 1/), pri neexistencii zákazu alebo obmedzenia prevodu reštitučných nárokov podľa špeciálneho zákona, z ktorého nepochybne vyplýva, že oprávnená osoba po nadobudnutí veci, ktorá je predmetom reštitúcie, môže s touto vecou ľubovoľne nakladať, niet dôvodu oprávnenú osobu obmedzovať ani v nakladaní s právom na vydanie tejto veci, keď oprávnenou osobou uplatnený reštitučný nárok nepodlieha nemožnosti postúpenia pohľadávky podľa § 525 Občianskeho zákonníka. V danom prípade pôvodní žalobcovia 1/, 2/, 3/ ako oprávnené osoby (§ 3 ods. 2 zákona o mimosúdnych rehabilitáciách) vyzvali podľa § 5 ods. 2 citovaného zákona v zákonnej lehote povinnú osobu na vydanie veci. Nakoľko povinná osoba vec nevydala, oprávnené osoby uplatnili svoje práva na súde podľa § 5 ods. 4 citovaného zákona a v priebehu súdneho konania zmluvou o postúpení pohľadávky podľa § 524 Občianskeho zákonníka previedli svoj riadne uplatnený reštitučný nárok na postupníka, v dôsledku čoho boli splnené podmienky na zmenu účastníkov na strane žalobcu podľa § 92 ods. 2 O.s.p. a tým dané dôvody na vyhoviecie návrhu na takúto zmenu podľa § 92 ods. 3 O.s.p.

So zreteľom na uvedené dovolací súd dovolanie žalovanej 1/ ako nedôvodné zamietol (§ 243b ods. 1 veta pred bodkočiarkou O.s.p.).

Žalobcovi úspešnému v dovolacom konaní vzniklo právo na náhradu trov (§ 243b ods. 4 O.s.p. v spojení s § 224 ods. 1 O.s.p. a § 142 ods. 1 O.s.p.), avšak dovolací súd mu náhradu trov dovolacieho konania nepriznal, nakoľko mu v dovolacom konaní trovy nevznikli.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 27. novembra 2007

Za správnosť vyhotovenia :

JUDr. Eva Sakálová, v.r.
predsedníčka senátu